

Abraham Rabinovich

A Templom-hegyi csata

Hajnalban Uzi Narkiss tábornok (Központi Parancsnokság) kilépett Binyanei Haumában lévő föld alatti parancsnokságáról, és nézte, amint az ég egyre világosodott, élvezte a frissítő szellőt. Csaknem teljes volt a csend, csak távoli lövések hangja törte meg időnként.

A katonai helyiség sápadt fényében a szolgálatban lévő tiszt és két írnök virrasztott. Narkiss visszatért a szobájába. Néhány perccel később, 5,30-kor a rádióhoz hívták. A tábornok azonnal felismerte Haim Bar-Lev tábornok, helyettes vezérkari főnök különös, elnyújtott hanghordozását. Az Óváros elleni támadást ma kell végrehajtani, mondta Bar-Lev, és a keleti részen fekvő domb elfoglalása után a támadást a lehető leggyorsabban be kell fejezni, nehogy egy tűzszüneti nyilatkozat vegetessen neki. A kabinet még nem hagyta jóvá Dajan döntését, de a jóváhagyáshoz nem férhet kétség.

Vadi Joz faluban hajnalban egy ejtőernyős tiszt távcsövével az Olajfák hegyét kémlelte. Tankoknak vagy ellentámadásra való készülődésnek nem volt jele. Nem látott mozgást Augusta Victoriánál az árkokban sem, de Abu Tor faluban, távolabb, a hegygerincen, egy ház mögött feltűnt egy katona. Míg a tiszt nézte, a jordán katona kibújt egyenruhájából, és civil ruhát vett fel.

Nem lesz ellentámadás. Izraeli gépek szálltak fel, hogy felkutassák a jelentések szerint Jeruzsálem felé közeledő jordán erőket, de fénycsóváik csupán egyetlen tüzérségi konvojt fedeztek fel a már tönkretett jerikói úton.

Az izraeliek már két napja kínosan ügyeltek arra, hogy ne lőjék tankokkal az Óvárost, még akkor sem, amikor a falak közül érkező jordán lövéseknek több tucat katona esett áldozatul. A háború első óráiban Neeman alezredes, a Jeruzsálemi dandár hadműveleti tisztje, feldühödve a zsidó Jeruzsálem elleni általános ágyúzásokon, parancsot adott az Óváros lövetésére. Narkiss tábornok rádión hallotta a parancsot, és még mielőtt egyetlen lövést leadtak volna, érvénytelenítette azt. Narkiss felmérte, milyen valószínű következményekkel jár-

na, ha zsidó lövedékek keresztény vagy muzulmán szent helyeket pusztítanak el. Most mégis, hogy az egységek készülődni kezdtek a támadásra, megkapták az engedélyt: az Oroszlános kapu mögötti áttörési pontnál lőhetik az Óváros északkeleti részét.

7,30-kor, tizenöt perccel azután, hogy a tüzérség támadni kezdte az Augusta Victoria állást, Bar-Lev tábornok lépett be Narkiss parancsnokságára. Tel-Avivból jött, és arcán széles mosollyal bejelentette: a kormány azt akarja, hogy az Óváros elleni támadás folytatódjon. „Vegyétek be az Óvárost, de ésszel” – mondta Bar-Lev.

A vezérkar nem akart jelentős személyi sérüléseket, és el kívánták kerülni a szent helyek megromlását. „A kérdés az, hogy foglalhatjátok el az Óvárost a legkevesebb lövöldözéssel” – mondta a vezérkari főnök helyettese.

Ez volt az a kérdés, amire Narkiss nem tudott pontosan válaszolni. Bár a hadseregnél szinte minden lehetséges célponthoz és körülményhez fiókszámra dolgoztak ki terveket a véletlen, előre nem várt helyzetek esetére, nem volt ilyen terv a zsidóság legféltebb célpontjára, Jeruzsálem Óvárosára.

A Központi Parancsnokság hadiszállásán a Jeruzsálemre vonatkozó dosszié egy olyan háromlépcsős tervet tartalmazott, melynek első szakasza a Scopus-hegyre való behatolás a Mandelbaum kapu és a Sheikh Jarrahn keresztül; második szakasza a folyosó kiszélesítése északra, és az Óvárostól délre fekvő Abu Tor elfoglalása; és végül az Óváros bevétele.

Míg az első két szakasz végrehajtására részletes tervek álltak rendelkezésre, az Óváros elfoglalására nem volt haditerv, de még azt sem jelölték meg, melyik kapun vagy kapukon hatoljanak be.

Narkiss úgy döntött, rögtönözni fog. Néhány másodperccel korábban Slomo Lahat ezredes lépett a szobába. Lahat, a veterán harckocsizó tiszt külföldön tartózkodott, amikor a háború kitört, majd hazasietett, hogy kivegye részét a harcból. Dajan Tel-Avivban, a főparancsnokságon választotta ki

Lahatot, és megkérte, vonuljon Jeruzsálembe, és vegye át az elfoglalt arab szektor katonai irányítását. Még mielőtt Lahat átvette volna tisztét, Narkiss újabb feladattal bízta meg.

A Harel dandárból harckocsis és gyalogos haderőt kellett összeszednie, és a Rockefeller Múzeumhoz vonulnia, ahonnan majd megtámadják és elfoglalják az Óvárost. Fantasztikus megbízatás volt ez. Egy tiszt, aki attól tartott, lekészte a háborút, most megkapta a lehetőséget, hogy a történelemlapok lapjain Jeruzsálem meghódítójaként csatlakozzék Tituszhoz, Saladinhoz és Allenbyhez. Lahat gyorsan igent mondott. „Harckocsiból ne tüzeljete, és lövöldözés is a lehető legkevesebb legyen” – mondta Bar-Lev.

Abban a pillanatban Dajan telefonált, és Bar-Lev tájékoztatta: úgy döntött, Lahatot bízta meg a támadás irányításával. Bar-Lev meghallgatta, mit válaszol Dajan, majd a telefonkagylót befogva Lahathoz fordult: „Azt akarja tudni, képes vagy-e zsidó martalócokra lövetni.”

„Abszolút – felelte Lahat. – Efelől semmi kéttség.”

Narkiss áldásával az ezredes izgatottan indult útnak, hogy összeszedje az egységet, amellyel beveszi az Óvárost. Az események azonban már túl gyorsan peregtek számára.

Augusta Victoria ostroma már elkezdődött. A Kereszt völgyében kiadták a gyorstüzelésre felkészülésről szóló parancsot, most először hétfő, az első aknavető kiegészítése óta.

Mordehaj Gur, ejtőernyős dandárparancsnok parancsnoki őrhelye erkélyéről figyelte a lövedékek becsapódása nyomán keletkezett fekete füstfelhőt kelet felé, a hegygerincen. A fegyverroport hirtelen abbamaradt, és baljós csend borult a tájra. Néhány másodperccel később, pontosan a terv szerint, közeledő repülőgépek zaja törte meg a csendet. Gur és az erkélyre tóduló emberei négy gépet vetettek észre, melyek Augusta Victoria felé repültek, majd nyugatra fordultak.

Amikor visszajöttek, egyenként, alacsonyan húztak el az Olajfák hegye felett az Augusta Victoria árkai felé. Ezüstös bombák hullottak alá. Felrobbanásuk után bíbor lángnyelvek csaptak fel a földre, s gyorsan olajos feketévé váltak. A repülőgépek eltűntek az égen, majd visszatértek, hogy újabb heves bombázásba kezdjenek.

Az Óváros lakónegyedét alkotó kaptárszerű épü-

lettömb az Olajfák hegyének tetejéről nézve még jobban kiemelte a nyílt teret és a Templom-hegy tiszta körvonalait. Míg Gur elszorult szívvel nézte az elé táruló képet, Ahmon ezredes vette a rádióhívást – a vezérkari főnök üzenetét: „Azonnal be kell hatolni az Óvárosba, és el kell foglalni!”

Gur az elmúlt 24 órában vagy talán egész katonai pályafutása alatt erre készült. Sőt mi több, úgy érezte, az egész zsidó nép tizenkilenc évszázadon át arra várt, hogy ezt a mondatot meghallja.

„Igazold vissza, hogy az utasítást megkaptuk” – mondta Gur –, és azt is mondd meg, hogy haladéktalanul végrehajtjuk.”

A harckocsik löni kezdték a behatolási pontot, a területet füst lepte el. Gur azt az utasítást adta, szakítsák meg a tüzelést, hogy tisztábban lássa a célpontot. Amint a füst feloszlott, minden egységparancsnokot a rádióhoz rendelt, elsősorban azért, hogy emberei megértsék és érezzék a történelmi pillanat jelentőségét.

„55. ejtőernyős dandár!” – kezdte katonái legnagyobb meglepetésére, ugyanis megsértette azt az alapszabályt, amely szerint tilos egy egység pontos megnevezését rádión megadni. De Gur úgy vélte, a helyzethez jobban illik a történelmi igazság, mint a biztonsági rendszabályok.

„A helyről, ahol állunk, az Óvárosra tekinthetünk. Hamarosan belépünk oda, Jeruzsálem ősi városába, amelyről nemzedékeken át álmodoztunk, amelyért nemzedékeken át küzdöttünk. Dandárunk abban a kiváltságos helyzetben van, hogy elsőként juthat be oda. Most pedig rajta, rajta! Induljatok a kapuhoz. A Templom-hegyen tartjuk meg tisztavató ünnepségünket.”

Az ejtőernyősök által korábban követett, aprólékosan kidolgozott haditerv szerint minden zászlóaljnak, századnak és szakasznak pontosan meghatározott szerep jutott. Gur utasítása azonban az Óváros rendkívüli jelentőségű ostromából versenyt csinált, amelyben az egységek az ő parancsnoksága alatt az Oroszlános kapu felé rohantak. A fal teljes hosszában lőttek rájuk, a tankok pedig, miközben előrenyomultak, gépfegyversorozattal válaszoltak a lövésekre: az ágyútűztől tartózkodtak, nehogy véletlenül kárt tegyenek a Sziklatemplomban.

Zamush kapitány hernyótalpasai értek elsőnek az Oroszlános kapu utcájának kereszteződéséhez, ahonnan az út meredeken vezetett fel a 150 méter-

re lévő kapuhoz. Az első harckocsi befordult, de amint nekiindult az emelkedőnek, a kapu fölötti résekből erős tüzet zúdítottak rá. Zamush utasította a tank vezetőjét, hogy húzódjon vissza. Addigra már a többi tank is elérte a kereszteződést. Az egyik megállt, és csövét a kapu felé fordította. A tankot Ben-Gigi őrmester, egy marokkói születésű bádogos vezette. Bádogosműhelye alig kétszáz méternyire volt a Jaffa kaputól. Ez a tény azonban cseppet sem zavarta Ben-Gigit: a kaput az ellenség egy újabb megsemmisítendő hadállásának tekintette, és megparancsolta fegyverkezelőjének, Mose Haimovskynak, hogy nyisson tüzet.

A kapu mellett egy ócska busz állt, és Haimovszki megkérdezte, mi legyen vele. „Lődd ki” – mondta Ben-Gigi. Haimovszki két páncéltörő lövedéket indított a buszra, láthatóan kevés eredménnyel. Azután egy robbanólövedéket próbált ki rajta, és a busz lángra lobbant. Fekete füst gomolygott fel, melyet a keleti szél visszafelé, a kapuban lévő jordán állások felé sodort.

Haimovszki, civilben iskolatitkár, nem kapott pontos utasítást, mire lőjön a buszon kívül, és úgy gondolta, meg kellene próbálnia kinyitni a kaput. A bal szárny felső sarokvasára célzott. A becsapódástól a kapu felső része hátrabillent, s így Haimovszki beláthatott az Óvárosban. A Via Dolorosa tárult a szeme elé.

Eközben maga Gur is beszállt a kapuért folyó küzdelembe. Harckocsiját Ben-Tsur őrmester vezette, akinek polgári foglalkozása autóbuszsofőr volt. A szakállas, kemény kötésű őrmester Ben-Gigi tankja mellett befordult az Oroszlános kapu utcájába. A kapu az égő buszból áradó sűrű füstbe burkolódzott.

Gur hirtelen átjutott a füstfelhőn. A kapu ott magasodott, alig ötméternyire tőle. Egy másodperc tört része, és eléri, de ennyi idő is elég volt, hogy észrevegye a két ajtószárnyat, amelyek közül a bal oldali részben nyitva volt. A kapu közepe felé irányította járművét. A harckocsi keményen a kapunak csapódott. Amint a bal szárny hátrabukott, a jobb oldali kinyílt. Bent voltak az Óvárosban.

Gur parancsot adott Ben-Tsurnak, forduljon balra, a Templom-hegy irányába. A hatalmas, arany Sziklatemplom előbukkant a fák mögül, és Ben-Tsur megállt az iszlám szentély előtt. Az izraeliek Gur vezetésével kiugrottak a harckocsikból, és felszaladtak a lépcsőkhöz.

Arik Ahmon, dandár hadműveleti tiszt a mecset

túoldalán futott, hogy meggyőződjék róla, nincsenek-e ott ellenséges katonák. Gur megparancsolta az összes egységnek: „Tüzet szüntess! Minden egység hagyja abba a tüzelést!”

Majd Narkiss tábornokot hívta rádión, és bejelentette: „A Templom-hegy a kezünkön van. Ismétlem, a Templom-hegy a miénk!” A hírt hamarosan a szentély tetejéről is közzétették.

Az Oroszlános kapu előtt Haimovszki tüzér tankja periszkópján át kémlelte a terepet, amikor észrevette, hogy a templom tetején egy aranylemezt elmozdult. Egy kéz nyúlt ki a nyíláson, és a tető csúcsán lévő félholdhoz rögzített valamit. A szél belekapott, és kibomlott egy kék-fehér zászló. Haimovszki az órájára nézett. 10 óra 21 volt.

Zamush két harckocsija akkor fordult be az Oroszlános kapu utcájába, amikor Gur tankja eltűnt a falak mögött. A kapun túl az emberek kiszálltak, és a Templom-hegy felé futottak. Az ejtőernyősök egy kis jordán katonai táborban felállított katonai sátrakat találtak. A közelben összetört aknavetőket hevertek. Bár a jordánok nem mutatkoztak, azért az ejtőernyősök futás közben rövid sorozatok lőttek az olajfák közé.

Amikor a templomhoz értek, Gur megölelte Zamusht, és megkérte, tüzze ki a zászlót a Siratófalra. A csapatparancsnok nem tudta pontosan, hol találja a Siratófalat. A katonák beléptek egy zöld ajtón, és egy kétségbeesett civilekkel teli, szűk utcában találták magukat. Egy öregember tört héber-séggel így szólt hozzájuk: „Én jó vagyok!”

Zamush megkérdezte tőle: „Hol a zsidók fala?” Az öreg rögtön megértette, miről van szó, és visszavitte őket a templom előtti téren keresztül a száz méterre délre lévő Mór kapuhoz.

Rámutatott a sikátoron túl, jobb oldalon, körülbelül húszméternyire lévő fémkapura. Zamush kinyitotta, és felkiáltott: „Hakotel! (A Fal!)”

Zamush négy emberrel ment le a Siratófalhoz. Útközben két lakás előtt is elhaladtak, és a kapitány mindkettőbe felderítőket küldött. Mire leért a lépcső aljára, egyedül volt. Szótlanul állt a Fal előtt, rádöbbenve, hogy tizennyolc század óta, amikor a rómaiak leverték Bar Kochba felkelését, ő és emberei az első zsidó katonák, akik eljutottak ide. Kinyújtotta karját, hogy megérintse az egyik követ. Amint később elmondta, szinte érezte, millió és millió zsidó sírt már ott. Úgy érezte, a számlát a rómaiakkal rendezték.

Az ortodox csapatparancsnok egy tasakból elő-

vette tefillinjét, és tizenkilenc év óta először felhangzott a reggeli ima a Siratófalnál.

Narkiss tábornok előretolt csapatával a Scopus-hegyen tartózkodott, amikor rádión vette az Oroszlános kapun behatolni készülő Gur hangját. Utasította négy járműből álló konvoját, hogy induljanak el a kapu irányába. Bar-Lev tábornok is ott volt Narkiss terepjáróján. Narkissnak önkéntelenül is az jutott eszébe, amikor tizenkilenc évvel azelőtt egy rövid időre bejutott az Óvárosba. Akkor a parancsnoksága alatt álló Palmah egységet visszarendelték, miután a Cion kapun át betört, és élelmiszert vitt a zsidó negyed körülrzárt védőinek.

„Inkább be se menjünk, ha újra ki kell jönnünk” – mondta. „Soha többet nem jövünk ki” – felelte Bar-Lev.

Az Oroszlános kapuhoz érve látták, hogy katonák vesznek körül egy, a kapunál beszorult tankot. Miután az alig tucatnyi embernek segítettek, a tankparancsnok meglátta a harckocsi mellett álló Goren rabbit. Egyik kezében a Tóra, a másikban egy sófár. Goren, életében először, az ősi város falai között fújta meg a sófárt.

Csak fújta, fújta a sófárt, s közben futott a Templom-hegy felé. A mecsetnél megcsókolta Gurt, és alkoholt kért a szent kiddushoz. Ben-Tsur őrmester tasakjából egy kulacs whiskyt húzott elő. Goren megragadta a Tórát, és negyven katonával haszid táncba kezdett: az emberek kört alkotva táncoltak, karjuk egymás vállát ölelte. Az arany kupola mellett a katonák Naomi Shemer új dalát kezdték énekelni, az *Arany Jeruzsálemet*, amely már most úgy szólt, mint egy ősi spirituálé.

Több tucat katona zsúfolódott össze a fal előtti szűk helyen. Akik fedetlen fővel voltak, most felvették sisakjukat. A harctól még izzadt ejtőernyősök Goren után mondták a Sehehejanu imádságot. „Áldott vagy Te, örökkévaló Istenünk, a Világ Ura, ki életben tartottál, megőriztél bennünket, és megadtad nekünk, hogy megérjük ezt a percet.”

A Falnál Goren elmondta a jizkort a csatában elesettekért, majd érdes hangján a nemzeti himnuszt kezdte énekelni. A Falnál vigyázzban álló és tisztelgő katonák vele énekeltek, sokan közülük sírva.

Dr. King, a dandár orvosa arra gondolt, hogy ez az a hely, ahol Ábrahám feláldozni készült fiát, és azok az emberek jutottak eszébe, akik az elmúlt két napban életüket áldozták, hogy eljussanak ide. Az

„innen nem mozdulunk” érzés kerítette hatalmába, úgy érezte, az a tény, hogy a Siratófal visszakerül a zsidó néphez, eleve elrendeltetett, és ebben a kérdésben az ENSZ-nek és egyéb földi szervezeteknek nem lehet szavuk.

A zsidó hazafi, Zsabotyinszkij egy mondása jutott eszébe: „Júdea vérben és tűzben esett el, és Júdea vérben és tűzben fog feltámadni!” A katonák arcukat a falhoz szorították. Voltak azonban, akik csak nézték meredten a köveket, s érzés után kuttattak magukban.

Közülük sokakra az tette a legnagyobb hatást, amikor a Templom-hegyen, a harc kezdete óta először, találkoztak a más zászlóaljban harcolókkal. Az egy kibucból vagy faluból származók ölelgették, fivérek izgatottan keresték egymást.

Eközben az Al Aksza mecset előtt az ejtőernyősök fél tucat jordán katonai hátizsákra bukkantak. Megpróbálták bemenni a mecset kapuján, de zárva találták. Egy hadnagy utasítást adott, hogy robantsák fel a zárat. Nem voltak jordánok a mecsetben. (A háború után néhány nappal a mecset alagsori részében fegyver- és lőszerrejtekhelyet találtak.) A dandár egy tisztje megrótt a zár szétlövésére parancsot adó hadnagyot, és a szétrobbantott bejárathoz őrt állítottak, hogy a katonákat távol tartsák.

A Jeruzsálem dandár egy katonája Abu Tor egyik háztetőjéről hirtelen mozgolódást vett észre az Óváros falától délre fekvő Silvan arab faluban. Az ablakokban senkit nem látott, de egyszerre minden házon fehér zászlók jelentek meg. A lakosok követék Kol Jiszrael arab adásának utasításait.

Az elmúlt két álmatlan napon a bemednők az arab közösségekhez és egységekhez szóltak Gázától a Szuezi-csatornáig. A hallgatóság most szinte megafonnal elérhető közelségbe került. A földrajzi elhelyezkedés miatt nem láthatták őket, de a zászlók a stúdióablakoktól körülbelül másfél kilométernyire lengtek.

Négy arab sietett át a Templom-hegyen a Sziklatemplom mellett tartózkodó tisztetekhez, és azt kérdezték angolul, kivel beszélhetnének. Gur ezredes mondta, hogy ő a parancsnok. Az arabok szóvivője Anvar El Khatib, Jeruzsálem jordán kormányzója volt. Kijelentette, hogy a jordán hadsereg elhagyta a várost, és semmilyen szervezett ellenállás nem lesz.

Ha nincs ellenállás, béke lesz a városban, felelte Gur. Jeruzsálem lakói nem akarnak harcolni –

mondta El Khatib –, és elhatárolják magukat azoktól a forrófejű ifjaktól, akik esetleg lőni próbálnak. Emberei fegyverhasználat nélkül kezdik meg a tisztogatást, felelte Gur, és csak akkor lőnek, ha ellenállást tapasztalnak.

Az Óvárosból a jordán haderők nagy része az éjszaka folyamán visszavonult, miután Ammanból értesültek róla, hogy a városba irányított erősítés a légítámadások megsemmisítették. Az Óvárosban tartózkodó jordán parancsnok kedden késő este tett látogatást El Khatibnál, hogy tájékoztassa őt emberei kivonásáról.

Azzal a döntéssel, hogy harc nélkül hagyják el az Óvárost, Jordánia elvesztette utolsó esélyét arra, hogy bármit is megmentsen a háborúból. Amint azt az amerikaiak később Vietnamban, Huénál tapasztalták, egy fallal körülvett város bevétele gyötrelmes feladat, még megbízható tüzéróval rendelkező modern hadseregek számára is. Az Óváros útvesztőjében néhány száz jordán katona és pár száz felfegyverzett civil képviselte a félelmetes haderőt. 1948-ban pár tucat rosszul kiképzett, kevés munícióval ellátott védő a zsidó negyedben hetekig kirtartott az elsőprő túlerővel szemben. A jordánok, akik a Nablusz úton már bebizonyították kitartásukat, nem remélhették, hogy megnyernek egy ilyen csatát. Abban viszont reménykedhettek, hogy kirtartanak addig, míg a világ, különösen a keresztény világ, féltve a szent helyeket, tűzszünetet erőszakol ki, olyan feltételekkel, melyek Jordánia számára lehetővé teszik, hogy politikai követelésekkel állhasson elő.

Dajan védelmi miniszter Jichak Rabin vezérkari főnök kíséretében a kora délutáni órákban érkezett a Templom-hegyre. A miniszter lement a Siratófalhoz vezető lépcsősoron, a szűk utcába zsúfolódott ejtőernyősök pedig utat nyitottak neki. Zsebéből apró jegyzetömböt vett elő, s néhány szót vetett papírra. Összehajtogatta a lapot, és a Fal egyik repedésébe dugta. Egyik segédtsztje, meglepődve azon, hogy a köztudottan ateista tábornok a vallási tradíciót követi, megkérdezte tőle, mit írt a papírra. Dajan szó nélkül felírta az üzenetet egy másik papírlapra, és megmutatta a tisztnek. A papíron ez állt: „Szálljon béke Izrael egész népére.”

Mielőtt Dajan elhagyta a Templom-hegyet, nyilatkozott a várakozó újságíróknak. „Legszentebb helyünkre tértünk vissza, és soha többé nem válunk meg tőle. Izrael békejobbot nyújt arab szomszéd-

dainak, és szabad vallásgyakorlást és vallási jogokat garantál minden hit hívőjének.

Nem azért jöttünk, hogy a szent helyeket másoktól elhódítsuk, nem is azért, hogy a legkisebb mértékben is csökkentsük vallási jogaikat, hanem azért, hogy biztosítsuk a város egységét, és hogy másokkal egyetértésben éljünk.” Dajan ebben a rövid üzenetben összegezte, mi Izrael szándéka Jeruzsálemben. S bár nagylelkű megfogalmazásban, de egyértelművé vált, hogy az Óvárosról nem mondanak le.

A Siratófaltól kiinduló sikátorokban több száz kimerült ejtőernyős hevert a kövezett járdán. Jaffa Jarkoni, az énekes, aki húsz évvel ezelőtt a Hagana emberei előtt lépett fel, a katonák között járkált, énekelt nekik. Legtöbbjük azonban csukott szemmel feküdt, töltenytartóik és fegyvereik mellettük heverték a földön.

Összesen 179 katona vesztette életét a jeruzsálemi csatában. A polgári áldozatokkal együtt körülbelül 200-an. Ezer katona sebesült meg. A veszteségnek több mint fele az ejtőernyős dandárt érte. A város jordán részén becslések szerint 330 katona és 100 civil esett el.

Késő délután a katonai ruhák mellett komor szürke öltönyök és kalapok jelentek meg: az ország vezetői érkeztek meg a Siratófalhoz. Legtöbbjük dermedten állt ott. Az ejtőernyősök nagy része még túl fiatal volt ahhoz, hogy láthatta volna a Falat, de elég fiatalok voltak ahhoz, hogy remélhessék, békében vagy háború árán, de egyszer majd megláthatják. A veterán politikai és vallási vezetők közül viszont kevesen érezték úgy, megélhetik, hogy újra láthassák.

Míg a Siratófal előtti szűk utcák hangulatát a kegyelet hatotta át, fent a Templom-hegy monumentális színpadán a hatalom játszotta a főszerepet. A Sziklatemplom előtti téren arabok hosszú sora rajzolódott ki, sisakos, Uzikat szorongató ejtőernyősök kísérték őket. A civilbe öltözött arabokat arccal a fal felé letérdeltették, kezüket a fejükön kellett tartaniuk, míg egyenként kihallgatásra nem szólították őket.

Volt néhány idősebb fogoly is, de katonás viselkedésű, konok ifjakat is lehetett látni.

Ha egy arab leengedte a kezét, egy katona rámondult, és Uzijával odabökött, hogy emelje vissza a fejéhez.

Az őrséget irányító, napbarnított arcú törzsőrmester figyelmeztette embereit: „Foglyok, de ők is emberek.”

Az arabok teljesen elképedtek a fejük felett rögtönzött hatalmi bemutatótól. Intelligens jordán polgárok hittek benne, hogy a jordán hadsereg egymaga képes visszaverni az izraeli hadsereget, és az összeomlás éppoly felfoghatatlan, mint megszegyenítő volt.

Néhány arab méltóság, köztük El Khatib kormányzó, a kádi (főbíró) és a jordán Jeruzsálem rendőrfőnöke egymás mellett ült. Nekik nem kellett kezüket a fejükre tenni. A környékbeli házakból összeszedték az arabokat. Legtöbbjük elkészült arra, hogy lelövik, miközben elvezetik őket. Jordániában közhiedelem volt, hogy 1956-ban az izraeliek Gázában összeszedtek minden férfit, és agyonlőtték őket. Hasonló sorsra számítottak. Ehelyett a katonák kulacsukból vízzel kínálták őket, cigarettát gyűjtöttek nekik. „Mindezt a ti királyotok kezdte” – mondta egy katona az egyik méltóságnak.

Az ejtőernyősök napbarnítottak és borotvátlanok voltak, zsákmányolt arab khefijákat tekertek a fejükre vagy a nyakuk köré. A mecset előtti téren néhány, a rádiósok antennáival körülvett tiszt figyelte az Olajfák hegye mögött cirkáló repülőgépeket, amelyek elsuhantak valahol a jerikói út fölött.

A város északi részén, a jordán katonai raktárban egy maroknyi katona több láda fegyveren ásta át magát, mire rábukkantak néhány doboz üdítőitalra. Míg kint a teraszon ültek és az üdítőt itták, egy riporternek meséltek azokról a jordánokról, akikkel a harc során találkoztak. „Jók voltak, de mi jobbak voltunk” – mondta egyikük.

Az események hihetetlen gyorsasága ellenére a katonák nyilvánvalóan gondoltak a csata politikai jelentőségére. „Minden mást visszakaphatnak – mondta az egyik –, de a mi Szent Városunkat nem.” Mások a többi fronton elfoglalt területek teljes vagy részleges megtartásáról beszéltek. Csak egyetlen katona volt, aki minden terület visszaadása mellett foglalt állást. Ott, a Templom-hegyen, az utolsó lövések eldördülése előtti, rögtönzött vitában szinte minden olyan fontos álláspont elhangzott, mely az elkövetkező évtizedekben az izraeli politikai színtéren előkerült.

A katonák úgy kószáltak a környéken, akár a turisták, de az örök nem engedték őket belépni a mecsetbe. Dajan parancsára az aranykupolára kitűzött zászlót egy óra múlva levették.

A Óváros bevétele során két ejtőernyős esett el, és a szent helyek minimálisan sérültek meg. Bár a jordánok a Templom-hegyet tüzelőállásnak és fegy-

verraktárnak használták, a mecsetekben mindössze néhány golyó okozott kárt. Az Óváros falain belül az egyetlen templom, mely szerkezetében komolyabban sérült, az Oroszlános kapu betörési pontja mögött a Szent Anna-templom volt. Több lövedék érte a tetőszerkezetét.

Annak ellenére, hogy Jeruzsálemben, a kereszténység legszentebb helyein, 48 órán keresztül kerseres tankcsata, tüzérségi és gyalogsági küzdelem dúlt, a templomok csak kevésbé rongálódtak meg.

A Szent Anna-templomon kívül megsérült még a Cion-hegyi Dormicio templom, melyet az izraeliek megfigyelőállásként használtak, s melynek tetjét egy jordán löveg lánggra lobbantotta. Ezeken kívül a kár lehullott vakolatra és kitörött ablakokra korlátozódott.

Uri Ben-Ari ezredes, a Harel gépesített dandár parancsnoka, röviddel dél után rádión jelentette Narkissnak, hogy előretolt egységei a Ramallah közeli magaslatok keleti lejtőin olyan alacsonyra ereszkedtek, hogy már látják Jerikót. „Kérek engedélyt a támadásra.” A központi parancsnokság a kérést továbbította a vezérkarhoz, de Dajan közbeavatkozott.

„Mit csinál Uri Jerikónál? Ki hatalmazta fel? Azonnal rendeljétek vissza!”

Dajan még ekkor, az Óváros elfoglalása után sem engedte, hogy a hadsereg a jordánokat kiszorítsa az izraeli fennhatóság alatt álló tüzérségi területről, és hogy elfoglalja a júdeai és szamáriai hegygerincet. Néhány órával később azonban lehallgatták Husszein parancsát, hogy a haderők a folyón át vonuljanak vissza, és ekkor Dajan engedélyt adott a Harel dandárnak, hogy folytassa útját Jerikó felé.

Két nappal korábban, egy nyári délutánon a Közel-Kelet politikai térképe anélkül, hogy ez bárki-nek szándékában állt volna, megváltozott, amikor Izrael átlépte a határt, hogy elhallgattassa a jordán fegyvereket, és megelőzzön egy, a Scopus-hegy elleni, előre látható támadást. Most, hogy a jordán hadsereg maradványai visszavonultak, az események kérlelhetetlen logikájából következett, hogy Izrael foglalja el a teljes Nyugati Partot.

Ben-Ari dandárja, mely Dajan első, visszavonulási parancsát megkapva visszafelé igyekezett a keskeny, kanyargós úton, most újra irányt változtatott és megrohmozta Jerikót. A város tele volt jordán katonákkal, akik járműveikben várták,

hogy átjussanak a keskeny folyó hídjain. A harcoksis egység golyószórói végigsöpörték a területet. Néhány Harel-egység átjutott a folyón, és a híd keleti feljárójánál őrhelyeket állított fel.

Dajan, nyilvánvalóvá téve, hogy Izraelnek nincs szándékában továbbmenni a jordán fővárosba, elrendelte a visszavonulást a hídfőállásoktól, és megparancsolta a folyón átívelő négy híd felrobbantását.

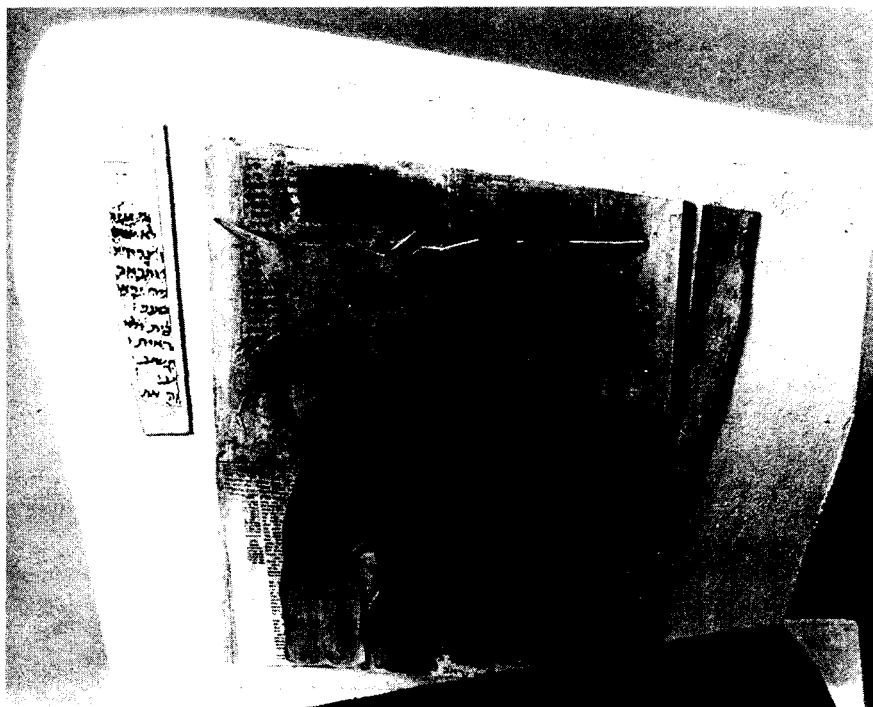
Késő délután egy ejtőernyős tiszt lépett a Sziklatemplom mellett őrzött arab foglyokhoz, és így szólt hozzájuk: „Rendben van, hazamehettek.” Azokat, akikről gyanították, hogy katonák, már kiválogatták, és egy katonai táborba vitték őket. Az egyik méltóság alig hitte el a tisztnek, hogy hirtelen elengedik. Biztos volt benne, hogy legjobb esetben is koncentrációs táborba vagy börtönbe zárják. Őt és még néhány embert egy tiszt kísért el a Templom-hegy egyik kijáratához.

Polgári személyeknek veszélyes volt az utcákon járkálni, mivel a járőrök orvlövészeket és civilbe öltözött katonákat kerestek. A tiszt megkérdezte a ki-

járatához kísért arabokat, merre laknak: többen azt felelték, hogy távolabb, a falakon kívül. A tiszt megkérte az arab elöljárót, aki már korábban említette, hogy a közelben lakik, hogy szállásolja el éjszakára a többieket is. „Megmondom magának a királynak, hogy ezek nem közönséges megszállók” – mondta később az elöljáró.

Dajan, Rabin vezérkari főnök és más magas rangú tiszt, miután távoztak a Faltól, csatlakoztak Narkisshoz, a Binyanai Hauma Kongresszusi Központ alagsorában lévő irodájában. A szobában összegyűlt emberek hallgattak; a csata utáni csend első perceiben megpróbálták felfogni az elmúlt 48 óra elképesztő fejleményeit. Rabin volt az, aki a kavargó érzéseket összefoglalta: „Hogyan tartunk féken egymillió arabot?” – kérdezte, a Nyugati Parton és a Gáza-övezetben élő arabokra utalva. „Egymillió-kétszázötvenezer” – helyesbített egy vezérkari tiszt.

Ez volt az a kérdés, melyet Rabin és mások még két évtized múltán is fontolgattak.

Pinhasz Golani Minotaurus (vegyes technika)